



მეცტრი



საყოველ-კვირბა ლიტერატურული და მსატერობითი კასეთი.

ფასი „თეატრი“-სა წლით სუთი (5) მანეთი, ნახევარ წლით სემი (3) მანეთი, სხვა ვადით ხელის მოწერა ზრ მიიღება. წაღვე ნომერი „თეატრი“-სა ღიხს სემი შაჟრა. ხელის მოწერა მიიღება: თბილისში „თეატრი“-ს რედაქციასი და ქუთაისში მმ. ჭიჯასკეპის წიგნის მაღაზიასი. გარეშე მცხოვრებთათვის ჯღრესი: Тифлисъ. Въ редакцію „Театръ“.



მართული წარმოდგენები მეთვრამეტე საუკუნეში *)

II

ჩვენ წინა წერილის ბოლოს დავირდით მკითხველს, რომ შემდეგ წერილში 1800 წლის დროის პიესებზე უნდა განვეცხარტა, მაგრამ აქ ისევ წარსული საუკუნის ამბებსა და ცნობებს მიუბრუნდით და შემდეგ წერილში კი ზემო აღნიშნულთ პიესებზე და ამბებზე ვილაპარაკებთ.

ზანსვენებულს სოფრონ მესხიევს, მეტეხის დეკანოზს და განსვენებულს ტარასი არხიმანდრიტს უამბნით ამ საგანზე, მაგრამ რაც ამათ უამბნით, თეატრის შესახებ, ისიც მხოლოდ გაგონილი თავიანთი გვარის კაცისაგან, თელავის სასულიერო სემინარიის რექტორიის ღავით სტუკიასაგან (მესხიევისაგან), რომელიც ყოფილა მომსწრე იმ დროებისა, და მონაწილეობის მიმღებიც თბილისში და თელავში წარმოდგენების გამართვაში.

ღავით რექტორი 1793 წელს დაესწრო შემთხვევით თბილისს, სადაც მას უნდა წარმოედგინათ მთელი ქახეთის ეტნოგრაფიული აღწერა და აგრეთვე თავადთა და აზნაურთა გლეხების კამერალიური აღწე-

რა. ეს აღწერა საქართველოს რუსეთთან შეერთების შესახებ უნდა წარედგინათ რუსეთისათვის.

ღღევანდლამდის, როგორც ჩვენს სალიტერატურო ისტორიაში, აგრეთვე სამოქალაქოშიაც ისე იხსენიებენ და ისეც რჩება, რომ ვითომც ქართველებმა 1849 წლამდის თეატრალური საქმებისა არაფერი იცოდნენ, არც კომედიები ჰქონდათ და არც რამ სხვებშია, მაგრამ როდესაც განსვენებული თ. ზიორგი მრისთავი გამოვიდა ქართულ თეატრის სამართველად თ. მორონცოვის ჟამს, მაშინ კი ყურადღება მიაცეცეს ამ საქმეს და თ. მორონცოვის შემწეობით და ზოგიერთი მაშინდელი ქართველი ახალგაზდა პირების დახმარებით, დაიწყო პიესების წერა და წარმოდგენების გამართვა 1849 წლიდან 1854 წლამდისა.

პირველი ქართული წარმოდგენა საქართველოში მეფე ირაკლის ჟამს გაუმართავთ ჯერ მესხიანთ სახლში, შემდეგ ორბელიანთსა და ბოლოს მელიქიანთსა. ეს ხშირად უამბნია განსვენებულს მღვდელს იოსებ ძეშიშ-დარდი-მანდსა, რომელიც იყო კარის მღვდელი სარდალი იოვანე ორბელიანისა და მონაწილეების მიმღები ამ თეატრალურს საქმეში.

ამაზე ხშირად ჰქონდა საუბარი აგრეთვე თ. ალექსანდრე ორბელიანსაც, რომელიც ერთს თავის წერილში იხსენიებს, რომ მეფის ირაკლის ჟამს თბილისსა და თელავში ქართული წარმოდგენები იმართებოდა ხოლმეო; გარდა იმ ცნობებისა, რაც მის

*) დასაწყისი იხილე „თეატრი“ № 1. 1885 წ.

წერილშია დაბეჭდილი, მას ჰქონია კიდეც სხვა სტატია, რომელიც 1859 წ. პიატიგორსკიდან გამოუგზავნია „სისკრის“ რედაქციაში, მაგრამ წერილი გზაში დაკარგულა და დარჩენილა დაუბეჭდავი. მსეც რომ არ იყოს ხშირად ჰქონიათ ხოლმე სჯა 1830 წ. თ. ალექსანდრე შავეკაძეს, ნიკოლოზ ბარათაშვილს, ტარასი არხიმანდრიტს, სოფრონ მეტეხის მღვდელს მესხიევსა, რომელიც ისეთი მოყვარე ყოფილა თეატრის საქმეებისა, რომ მღვდელს პიესებიც უწერია; სხვათა მრავალთა მის თხზულებათა გარდა მას დაუწერია ერთი ტრაგედია „ქვარ ყვარე ათაბაგი“ 1843 წ.

მს „ქვარ-ყვარე ათაბაგი“ მან გადასცა თ. გ. მრისთავს და მიანდო მას, რომ თავის სახელით დაებეჭდა ქუჩნალს (სისკარში). 1853 წლის ნომერებში უკვე დაიბეჭდა კიდეც.

1790 წლებში საქართველოში წარმოდგენები ყოფილა ხოლმე; ვისის მეცადინეობით და ან ვის წარმოდგინებია, ეს ზოგი ზეპირი სიტყვებით შემიტყვია, ზოგიც სხვა-და-სხვა წერილებიდან, ზოგიერთი მაშინდელი პიესებიც დღეს ხელში მაქვს.

წარსულს საუკუნეში საქართველო რუსეთ და უახლოვდა და ხშირად მისვლა-მოსვლა ჰქონდათ.

მეფის ირაკლის ყამს საქართველოდამ რუსეთში გაემგზავრენ რამდენიმე ახალგაზდა პირები, რომლებს რიცხვში ვრიენენ ლავით ბატონიშვილი, თურქისტანისშვილი, ლავით ავალოვი, ამათ რიცხვში ყოფილა აგრეთვე სარდალი იოვანე ორბელიანი და სხვა მრავალი, — გაიგზავნენ აქედან სასწავლებლად და იქ სწავლის ყამს სამშობლო ლიტერატურისათვისაც ზრუნავდენ და სწერდენ ქართულათ; სხვათა შორის ლავით ბატონის შვილმა რუსეთში დასწერა ქართული გრამატიკა და იოვანე ორბელიანმა სთარგმნა მითოლოლია. ესენი სწავლის შემდეგ ჩამოვიდენ საქართველოში და დაიწყეს აქ სამშობლო ქვეყნისა და ხალხისთვის მეცადინეობა; ბევრი რამ სურდათ, რომ შემოეტანათ აქ განათლების სახსარითა, თუ სკოლების გამართვით, თუ ვაჭრობით და სხვ. სხვათა შორის, ამათვე მოუწადინებიათ წარმოდგენების გამართვა და პიესების თარგმნა.

1791 წ. ავალოვი შესდგომია კომედიების წერას და დაუწერია ერთი დრამა სახელათ «მეფე თეიმურაზი» და მეორეც რუსულიდამ უთარგმნია „რქის მატარებელი“ რომელიც 1791 წელსვე წარმოდგენილათ სამჯერ. შემდეგ წლებში უთარგმნია კიდეც შემდეგი პიესები: „ლედა რაყიფის ქალისა“, სამ მოქმედებიანი კომედია, რომელიც 1792 წ. წარმოდგენილათ, სამ მოქმედებიანი კომედია, «სახზუბარი» რომელიც აგრეთვე წარმოდგენილათ. ამავე დროს თ.

ავალოვს დაუწერია ჩვენი ხალხის ცხოვრებიდამ ორ მოქმედებიანი კამედია «ძირი და უხვია», რომელშიაც გამოხატულია ძუნწისა და უხვის საუბარი და მეტისმეტი მშენიერებაც არის; შემდეგ უთარგმნია კიდეც ორ მოქმედებიანი კამედია „შნობა მკედართან“. ჰველა ამ პიესებს «ძუნწი და უხვია» გარდამეტებით სჯობია და საინტერესოც არის: ამაში მდიდარსა და გლახას ასაუბრებს და უხატავს ხალხს — თუ როგო იყო მაშინ ჩვენში გლეხი ხალხი თავადებისაგან დევნილი და დატანჯული. ამ წარმოდგენებს დიდი შთაბეჭდილება მოუხდენია ხალხზე ისე, რომ დაუწყევლათ თხოვნა, რომ კიდეც „სახის-მეტყველეთო“, და შემდეგ ბევრჯერაც წარმოდგენილათ.

წარმოდგენებში მიუღია მოწაწილობა შემდეგ პირთა: ლავით ბატონიშვილს, ავალოვს, თამაზ მნდრონიკაშვილს, ბიორგი მეფის შვილებს და ირაკლი ბატონიშვილის ქალებსა და ავალოვებისას. მს გვარები მე ამოვიკითხე ერთ ზემო მოხსენებულ პიესის მოქმედ პირებთ რიცხვში.

(შემდეგი იქნება)

ბიბლიოგრაფიული შენიშვნა

И безъ умолка говарять,
Говаряъ, говарятъ!..
Ф. Бергъ.

თუმცა «წყალ წაღებული ამბების ავტორებმა» კან. 000 მუხ. ძალით კრიტიკული სტატიების წერა ავტიგრძალეს, მაგრამ რუსებისა არ იყოს: «Соловей лаеть, вътеръ песеть» ყურადტებას ვინ მაიქცევს იმათ აბდა-უბდა ბოდვას. მს ავტორები ისეთის მიმართულებისანი არიან, რომ საითაც ქარი დაუბერავს იქით მხარეზედ მოექცევიან. იმათთვის საზოგადო საქმეს კი არ აქვს მნიშვნელობა და ის კი არ აყიყინებს აგრე ვამბედავად, არამედ აზნაურული ძირ განუელი ჯიბე, რომელშიაც აქამომდის თავებებს ფერხული ებათ, მხოლოდ დღეს კი ხაფანგი დაუგეს და თავებები ქურდულათ შეპარვას ვეღარ ბედავენ... სად იყენენ აქამდისინ? — რას აკეთებდენ? — რომელს ბნელეთის ქვეყანაში თამაშობდენ ჩირიკაობასა? — რამ ამოადგმევინათ დღემდის დამუნჯებული ენა? — მისი ფეხის ხმას აჰყენენ? — მაგრამ მახლას!.. ნათქვამია: „ქრთამი ჯოჯოხეთს ანათებსო“. გასამტყუნარნი არ არიან!.. მოკლეთ რომ ესთქეთ, — «ივერის» თანამშრომლები, სწორედ გაბერილს ტიკს მომაგონებენ, რომელსაც (ტიკს) როდესაც მესტიერე ხელს მოუჭერს ძალუნებლით სტიკირი ხმას ამოიღებს ხოლმე. ზედ მი-

წევნით შემძლიან ესთქვა: «თეატრის» რედაქციას იმოდენი შეძლება, რომ ჰქონდეს, რომ ორჯელ მეტი ფასი მისცეს, რასაც «ივერია» აძლევს, დარწმუნებული ვარ რომ მეორეს დღესვე გინებთა და ლანძღვით მოსთხრიდენ, როგორც ილ. ხონელი, აგრეთვე გამოჩინებული კრიტიკოსთა კრიტიკოსი ი. ალექსანდრიძე იმავე „ივერიას“... მაგრამ გასამტყუნარნიც არ არიან მეთქი. შეეყნიერება ეგრე მიმდინარეობს და გვენიც სხვის ფეხის ხმას ასდევნენ, ჰბახვენ...

საკუთრული უბედურობა აწია „ჯანყმა და ბურუსმა“. ეს „ჯანყი და ბურუსი“ საბრალო ილ. ხონელს იღვიწხად გადაექცა, მაგრამ ამ ორს წყალწალბებული ამბების ავტორებზედა მერე ვრცლად მოვილაპარაკებთ. ჯერ ხანობით კი გული ინაევარდონ... მსლა კი ორის მქერ-მეტყველი პედაგოგის თხზულებებს მიემართოთ, თუ ჯკუას ძალას როგორ ატანენ, როგორც პირველი, აგრეთვე მეორე.

ბი ბ. ანდრია ლულაძე რა გამჭირახობას იჩენს „ივერიის“ ფურცლებზედ: „ჩვენ რომ ჩვენ(ს) ცხოვრებას ახლო და თვალ მოუხრიდლათ დაეაკირდეთ, გულ ახსნით უნდა ვაღვიაროთ, რომ ბევრს უიმედობას წაუბატლებით(?); მაგრამ ყველა ამასთან ამ დაკვირვებულად ის დარწმუნებაც გეძლევა ადამიანს, რომ შესაძლოა შეეცოდეს, გაუმჯობესდეს ჩვენი ცხოვრება, თუ რომ შეიცვალა ზოგიერთი ზნე, ჩვეულება, ჯკუაგონების განმავითარებელი მდგომარეობა“... მეტი რაღა დავრჩენია, დალოცვილო?!.. „აქედგან შემდეგი დასკვნა შეგვიძლიან გამოვიყვანოთ: ა) ყოველივე ჩვენა მოქმედება შედეგად მოქმედებს სკად გავლენისა“. მს დასკვნა სრულიად იქიდგან არ გამოსტვივის, რასაც აქამდინ ბ. ანდრია ლულაძე ორს კალონაში მოაჯავალავებდა, და მეორე რომ ეს მარტივი ქეშმარიტება ბ. ანდრია ლულაძეს ტყუილად მიუსაკუთრებია თავის გონების გამჭირახობისთვის, რადგანაც ეგ აფორიზმი ხალხისაგან უკვე თქმულია: «Нѣтъ дѣйствія безъ причины». „არ უნდა დავიფიქსოთ, რომ კერძოთ, პირადათ ადამიანი მის ვითარების შესატყობათ არასოდეს არ უნდა ავიდოთ“.

ძალიან შემცდარი ბრძანდებით! — „ადამიანის ვითარების შესატყობათ“ უთუოთ და აუცილებლად კერძოთ უნდა ავიდოთ!..

«როცა ჩვენ მის (ადამიანის) ინდივიდუალურ, პირად თვისებებს თვალთ ვამორებთ, ამით მის შემთხვევით შენაძენ თვისებათაც ესპობთ; მაშინ მისი ინდივიდუალური, განსაკუთრებული ცული თვისებანიც (რომელიც ცოტათ ან სულ არ მოქმედობენ საზოგადოებაზედ) თავის თავად იკარგებიან, სტაგებენ პატრონსა»...

ბი თუ გნებავთ ნამდვილი მსჯელობის ესენცთა ეგ არის! «ადამიანის ცულს თვისებებს თვალი მოაშორეო და ეგ თვისებები დიკარგებიანო» (?!?!!) «О диво-дивное, о чудо-чудное!» ამბობს ჰამლეტი...

«შემისოთ გამომკვლეველი მთლად დაიბნევა, გზას ვეღარ გაიგნობს ინდივიდუალურის ხასიათების გარჩევაში».

მართალს ბრძანებთ. აშკარად გეტყობათ «მთლად დაიბნევა».

«რისაც თქმა გვინდოდა, აბოლოვებს ავტორი, ეს არის, ესთქვით, რადგან საპიროდ ესცანით ამის თქმა და არა მგონია ამით რამე დაშვედეს... ტყუილათ გგონიათ მაგრე, მაგრამ ჩაცკისა არ იყოს:»

«Блаженъ кто въруеть,
Тепло ему на свѣтѣ!»..

„რისაც თქმა გვინდოდა, ეს არის, ესთქვით“, ბ. ანდრია ლულაძეზედ, მაგრამ გვიკვირს როგორ იკადრა «ივერიაში» ჯანყითა და ბურუსით მოსილი «მსჯელობის ბუქნა»!!!..

„მეორე მარგალიტი“ როგორც ბ. ი. ალექსანდრიძემ განმარტა „ივერიაში“ ბ. ალ. მირიანაშვილი გახლავთ, რომელმაც ამ მოკლე ხანებში პატარა წიგნაკი გამოსცა, როგორც თვითონაც უწოდებია: „პატარა მოამბე“, ბავშვებისათვის თხ. ალ. მირიანაშვილისა.

ო, ლმერთო, მე მაკვირებენ ეს ჩვენი ბრძენი პედაგოგები; ნუ თუ იმიტომ ადგენენ წიგნებს, რომ თავზედ თავიანთ გვარი გამოაცხადონ?—რა არის ეს წიგნი, ვისთვის არის დაწერილი, ან შიგ რა სწერია? ბი ბატონო მკითხველებო, რომ ეს ცილის წამებთ არ ჩამომართოთ თვითეულათ ყველა სტატები გამოვიწეროთ და გავარჩიოთ, აბა მაშინ დარწმუნდებით, რომ ჩვენ მართალს მოგახსენებთ, რომლის უარის ყოფა არას გზით არ შეგეძლებათ. მაგალითათ ავილოთ პირველი სტატია:

«ჭკვიანი ლადო. „ირბინა პატარა ლადომ ეზოში და ერთ ხეზედ ჯგუფათ მსხლამიარე ჩიტები დინახა. ზამოარბენინა შინილამ ფარდაგი: ფრთხილად ხესთან მიიპარა, განალა ქვეშ ფარდაგი და შეაქისა(?!). მგონა ასე ჩიტებს დავიჭერო». რა უნდოდა ამითი ეთქვა ნორჩი ყმაწვილებისათვის ბ. ალ. მირიანაშვილს, ან კიდევ რომელი ლექსიკონიდან ამოუწერია სიტყვა, „შეაქნია“?—რომელ პედაგოგიურს ღირსებასა ხედავს ამ სტატიაში?—სურათს?—სიტყვების და წინადადების წყობილებას?—ჩვენ ჯერ მხოლოდ ამას ვიტყვით ამ ჯკუის გამჭირახობაზედ: «ვინც რომ

ამას გამოიცნობს ერთი გულა ხიზილალა. შემდეგ ნომერში ვრცლად მოვილაპარაკებთ ამ პატარა წიგნაკზელ...

ი. კავთელი.

(შემდეგი იქნება)



ს ი მ ლ მ რ ა

თქვენი ჭირიძე, ჰოი მთებო,
ქედანვე დიღუბო სვინდა,
რამ გაგახინათ ნეტარა
ჩემ ფერის კაცის ბედადა?!
ხან კი რა დაითოვსებით,
ხან დაგვადებთ ნისლით....
თქვენ როცა გხედავთ ტიფლებო
მუხაჲს გიყრით, გული ღონობსა,
თქვენ იყრად სიამაყესა
გატანებულ გონობსა.
მაშინ კი უფრო მიეყარსართ
როცა ჩამოგდისთ ღვარია
ქოთობით, ვაი-ვაგლანით
ისმის ბუნების ზარია;
ნადირნი დაღაღულები
კვადის თაკებზედა სსდებთან,
თავ-თავქვე ჩამომტყორლები
აქა-იქ ისელებთან
და კინტუსებში გაყების
თოჯინი ღუჭ-ღუჭად ტყეობთან.

გაჟა-ფშაველი.



(მ-ს)

როს სსივი მზისა უგანასკნელი
ჭქრება და ფრთოსანს მიემინება,
და ნისლ-ღრუბლით ღამისა ბნელი
სოფელ-ქვეყანას თავს ეფინება, —
მაშინ მე, ქვეყნად სულით მაშვრადი,
შენსკენა ვგზავნი გონებას სსიულს,
და შენს საიერსეს წრემღებ-გამურადი
გგმობ ჩემს გაჩენის დღეს და ბედს წყეულს! —

შენ ჩემო, ჩემი სულის გოდება

წრემღს აფრქვევინებს მთასა და კვლესა
და თვით ზეცასაც შეეცოდება
ეს ჩემი მწარე გლოვა და კვსესა.
მე გულის მიმწარებს და სულს მასჩენებს
წარსული ფიქრი და მოგონება,
და განგვიღ წამებს რომ გაისსენებს,
ჭკბნისის და ჭკბნისის ჩემი გონება!

უშენოთ, ბედი ისევე მმუსრავს,
ვით ზღვამ მშოფთარემ შემუსროს ტემი.
და ქველ სომადღის ხაში-ნანგრევსა ჭკვს
უშენოთ, მნათო სიციფსლე ჩემი....

მაგრამ, რაც უნდა მგმობდეს მე სეგდრი
და გინდ ცსოგრებაც საფლავში ვიწყო,
ძანინდ ამას გთხოვ და ამას გკვდრი:
არ დამივიწყო, არ დამივიწყო!..

და როს მზის სსივი უგანასკნელი
მიჭქრეს და ფრთოსანს მემს მიემინოს,
და ღრუბლიანი ღამისა ბნელი
სოფელ-ქვეყანას გარს-მოეფინოს, —
მაშინ ჩვეულებრ განმარტლებით
განგვადი იმ ჩვენს საყვარელ სსრზედ.
და ჩემ ნაირად, შენც სასოებით,
გულის ყვავილო, იფიქრე ჩემსედა!..



გ ე რ გ ე ს № 2.

ყოველ დღეაური ს.პოლიტიკო და სალიტერატურო
გაზეთი

ფასი:

მრგვალის (ესე იგი მთელის
წლით — — — 10 მან.
ნახევარის წლით — 7 მან.
გარდა ამისა, ყოველმა გაზე-
თის დამავეთოდმა ყოველ თვე
უნდა შემოიტანოს რედაქციას-
ში მოღვაწეთა, ტვირთ მი-
მეთა და მსგავლთა სას.რ-
გებლოთ: სამი თუნგი ღვისო,
(აუცილებლად კურდღელლოვის
მარხში ნახვიდი), ერთი ინ-
დოური, ორი ქათამი, ერთი
გოჭი, ცხრა შოთი და ცხრა
ნახუჭი.

დაბეჭდილის ტარტიების ავ-
ტორნი ვალდებული არიან
ყოველთვისი მკვლისი გადაუ-
სადონ „გეორგიასის“ რე-
დაქციას, არამც თუ რაიმე
სასუიდელო მოსთხოვონ შრო-
მისთვის, ვინაიდან შრომა
უსასუადლო და უსაგარო, რო-
გორც ამობს მ. უმიკაძე-
ლი, არს სამთელ-საკმელი,
რომელიც საიქიოს წინ დგას-
დას.

თბილისი 23 მარტს.

ძაი მთქმელს, კაი გამგონე უნდაო, ნათქვამია.
მამის ჩემის საფლავსა ვფიცავ, ჩვენზელ უკეთესი მთქმე-

ლი არ შეიძლება! ისეთი ქახაკი სიტყვა ვიცი, ისეთ ხრიკებს გამოვებამ, რომ ვერც ერთი ძველი დროის „პოლიანი“ არ შემედრება. ჩასაც ეძებდე ჰპოვებდეთ, წმინდა სახარება ბრძანებს, — და, ღვთის წინაშე, პამპულეტიც ისეთები შეეყარე, რომ (ჩვენში კი დარჩეს, ჭკუით ყველას ერთი ინდოური სჯობია). ნამეტნადად ჩემს ხონელს საბაზრო ლაყობაში მთელი ავლაბრის «მანდილოსნებიც» ვერ შეედრებიან, მაგრამ არ იქნა — ჩვენს მკითხველს ვერა მოვაწონე რა; სულ იმას მიიჩივან: რატომ ჩვენს საშინაო საქმეებზედ არაფერი იწერება თქვენს „მეორგოსში“ და ბისმარკ-ბლადსტონების სახელების კითხვით ლამის ენის წვერები დაემტკრიოთო. ნეტავი ერთი შემატყობინა რა არის ეს საშინაო საქმე? ამ ჩემს მოღვაწეებს, ჭკუა თხელებს, ტუტუტებს რა საქმე უნდა გექონდეს! მთელი ჩვენი სიცოცხლე ქაპა-სმაში და ძილში გადის; დანარჩენ დროს ვანდომებთ ჭორაობას და ბანქოს. აღარაფერი ჩვენ არ გვეხალისება. იქნება კი სადმე იყოს ი რალაც ოხერი შინაური საქმეა, მაგრამ იმას გამოძებნა უნდა, შესწავლა უნდა, და მე ამისათვის არც მომზადება მაქვს და არც დრო. ჩემი პამპულეტი ხომ მთლად წყალ-წალბებულნი არიან: ამათი ჭკუიდანა ჯოჯოსა და ხელიკების მეტი არაფერი გამოვა; დეე, ეყარენ, კრიჰონ და ლეჰონ სხვა-და-სხვა გაზეთები! ჰველაზედ ჭკვიანი არსება, ჩემის ფიქრით, ქვეყანაზედ ტილია. შუტკარივით სულელი კი არ არის, რომელიც მთელი დღე დაუდევრად იბრძვის საზრდასთვის. ის აზის აღამიანის სხეულს და მზა სისხლსა სწოვს.

მაგრამ დასწყევლოს და შეაჩვენოს ჩემმა ბოდავის წმინდა ბიორგემ ერთი ყოველად წყეული ვაჟბატონი, რომელიც მოსვენებას აღარ მძძღვს! ზერ ერთი მყვანდა გადაკიდებული, რომელსაც პირ-დაპირი ბრძოლით ვერაფერი დავაკლე, მაგრამ ისეთი ცილები დაწვამე, ისე გადავიდე ყველანი, იმდენი ქუჩის მაწანწალა ბიჭები მიუსიე, რომ ძლივს გავაძიე. მეგონა-ღმერთმა მიშველა და ეხლა კი მოვისვენე მეთქი და ეს წყეული საიღამაც მიწის მგელივით გამომივარდა. ღილ, Carthago delenda est!

ნ ა წ რ ა მ ტ ი

მართი ძველი თავადიშვილი, რომელიც დიდი ხანია ქალაქში არა ყოფილიყო, როგორც იყო ჩამოვიდა თბილისში, გავიდა ბუღეარზედ და ხალხს ათვარიელებდა. თან ახლდა ერთი ქალაქელი ნაცნობი. ბამოიარა ჯერ ერთმა ხმელ-ხმელმა მაღალმა ყმაწვილმა, რომელიც თვალებს იმ ნაირად აცეცებდა, რომ თავადიშვილმა უნებურად ჯიბეს ხელი იტაცა.

— ე ვინ არის, რომ ესე წარა-მარად დაზღაყუნობსო? — ჰკითხა თავადიშვილმა თანამსლებელს. — ეგ ახალი მწერალიო — ხონელიო. მაგან დიდი სახელი გაითქვა მით, რომ ღ. სოსლანს გაუმკლავდაო... პატარა ხანს გამოიარა ერთმა შავ-შავმა, კისერა ახლგაზრდამ. — მე ვილა არისო? იკითხა თავადმა. — მრკვეველი ვახლავითო! — შასუსხა მსლებელმა. რომელ ფეტვს არკვესო? — შეტვს კი არა, შე დალოცვილო, ყოველ დღე გაზეთებში სხვის აზრებს არკვესო, ნაკმაზს „ივერიაში“ ჰყრის და თავ ნარკვევს გაზეთებშივე სტოვებსო. მაგანაც ამ ცოტა ხანში სახელი მით გაითქვა, რომ ღვით სოსლანი ლიტერატურულ ქურდობაში დაიჭირაო... ღვით სოსლანი რომ არა ყოფილიყო, მაშინ ეგენი რითი გაითქვამდენ სახელსო? იკითხა თავადმა. — არაფრით, — და ისე უსახელოდ დაიხლოცებოდენ, როგორც უსახელოდ დარჩებოდა გეროსტრატე, ბერძნებს, რომ ის ერთი შესანიშნავი ტაძარი არ აეშენებინათო, უპასუხა მსლებელმა. მათ მოჰყვა ერთი თავ ჩაძვინილი, კუნძის მსგავსი, ქერა ყმაწვილი. ჰიკოლამ (ასე ერქვა ჩვენ თავადიშვილს) განცვიფრებით პირჯვარი გადიწერა და უთხრა: ე რალა ჩვენი ცოდვის კითხვაო? — ცოდვის კითხვა კი არა, ეგაც მწერალია, „ივერიის“ ერთი ბურჯთავანიო, მიუგო მანვე. ჰიკოლამ მწარედ ჩაიციხა და თავი გადაიქინე-გადმოიქინა; ამის შემდეგ, მათ წინ გაისრიალეს ორმა ყმაწვილმა. შეხედულობით ბაზაზის, ანუ შუაბაზრელი მესაათის შეგირდებსა ჰგვანდენ. ძველმა თავადმა თვალი გააყოლა და თავის მსლებელს უთხრა: ეგენი უთუოთ ისინი იქნებიან, — ერთ სოფელელ თავადიშვილს რომ ჩააცივდენ ფეხზედ ექვსი თითი გაქვსო და ჩექმები დააძრეს?.. რას ბძანებთ, თქვე დალოცვილო? ბაკვირვებით უპასუხა მსლებელმა, ეგენიც „ივერიის“ მწერლები არიანო!.. ჰიკოლა სკამიდან წამოვარდა, გადიფურთხა და მსლებელს მიუბრუნდა:

„პრასა გაძვირებულა,
ძონდარი სულ გამხმარა;
მწერლები კი ამ ოხერში
ორულ გროშად გამხდარა!“

ფ ე ლ ე ტ ო ნ ი

ჩემი აღსარება

ღიღება შენ ძლიერებასა ღმერთო! მე რომ ჩემს

თავს ვაკვირდები—რა ვიყავი, ანუ სწორედ ვსთქვამთ, რა ვარ და როგორ მივაჩინებარ ამ ტუტუტებს, ამის შემდეგ მე აღარაფერი გამიკვირდება ქვეყანაზედ. თითქმის ისიც აღარ გამიკვირდება, რომ ვეყვანა ძროხა რომელიმე გაზეთის რედაქტორად შეიქმნეს და კაცია კამეჩი საკვირაო მეფელტონედ ჰყვანდეს. პატარაობისას, ღმერთმა ხომ იცის, მე არაფერი ნიჭი არ გამომიჩენია იმის მეტი, რომ ყველა ცხოველს ჩხავილს, კნავილს, ყვეფას, ღმუილს და სხვ. ვაჯავრებდი. მართხელ მუთათისილამ ერთი ჩვენებური უბილითო ბიჭი ჩამოიყვანეს ჩვენს სოფელში და თან ჩამოჰყვა ერთი „დეკტენიკი“. მე რომ მნახა, შებრალებით თავი გაიქნია და სთქვა: «აფსუს რომ ეს კმაწილი ესრე უნდა გაფუტდესო! მს რომ ალაგას მიიყვანოთ, იმისთანა «დეკტენიკი» გამოვა, რომ მეც კი დამემჯობინებო... მს ჩემმა შშობლებმა გაიგონეს და მალე სკოლაში მიმბარეს. იქ ცოტას ვსწავლობდი და ბევრს ვლაზნდარობდი. მე სკოლიდან არაფერი გამოვიტანე და მალე ქვა მივაგდე. მინ მოიფიქრებდა, მაგრამ ხომ მოგხსენებთ რუსთველის სიტყვები: „სადაურსა სად წაიყვანო“... ავეყვი ფეხის ხმას და წავედი პეტრეს ქალაქში. ძაი დაგემართოსთ კაი ფუნთუშა „ზორნიჩნები“ და „კუხარკები“ იქა ყოფილა... სიკვდილივით მეჯავრებოდა და არც შემიხედინა „რალაც მეცნიერების ტაძრებს ეძახიან. «სტრეკანა», „შუტი“, „ბუდილინიკი“ და ამისთანა სამასხარო გაზეთები კი ბევრი ეკითხე. ზოგიერთ ნომრებს მთლად ვინახავდი, თუ არა და მოსაწონ ალაგებს ამოვსკრიდი ხოლმე. სქელ ჟურნალებში მარტო შედრინსა ვკითხულობდი და ვხევირობდი. ამისთანა საზრდოთი ვკვებე ჩემი წყალ-წყალა ტინი. სახლიდამ კი წერილი წერილზედ მომდიოდა. «შვილო, გენაცვალოს, დედა, ყოველ კვირა მწერდა დედაჩემი, თუ შენს ნახვას დაგვანატრულე, ერთი შენი პორტრეტი მაინც გამომიგზავნე,—განხო დესეტნიკის ტანისამოსში როგორა ჰშვენიო... მეტი გზა აღარ იყო, ხუთის წლის წანწალის შემდეგ, შეგვარი ხუთი ჩემოდანი შედრინისა და «სტრეკოზილამ» ამოკრილი ფურცლებით სახსე და გამოვემართე ჩემს სამშობლო ბანძასკენ. ღვდამ რომ დამინახა, ერთი დაიკვილა: «შვილო, მე შენ სეკლატრად მოგვლოდი და შენ დესეტნიკობაც არ მიგილიაო... და გული შეუწუხდა ღვეჯკ მამისეულს დანგრეულს ფაცხაში და დავფიქრდი: არაფერი საქმისთვის მე მომზადებული არა ვარ და რას უნდა მოვკიდო ხელი მეთქი? შეცრიე ერთმა ბედნიერმა აზრმა გამიელა თავში. „მერიკა“... წამოვივირე არკიმედით და ვეცი ჩემს მასხრობით სახსე ჩე-

მოდნებს. ღვეჯე წინ შედრინის სტატები, სტრეკოზისა და შუტის ფურცლები, მოვიკიდე კალამს ხელი და აქა-იქილამ ამოგლეჯილი მასხრობა და ერთი სრული სისულელე გამოვაცხე, ჩავდე პაკეტში გამოუგზავნე თბილ ქალაქში გაზ. «აბდა-უბდას» რედაქტორს. იმას სიამოვნებით დაებეჭდა, და მოეწერა: „ბიჭო, მე შენისთანა პამპულებს სახთლით ვეძებდი და, შე ყურუმსალო, სად ჰყოფილხარ მიმალულიო. მანაც სამი და ათი შაური პრაგონი გამოგზავნა. მს მართალია არ გეყოფაო, მწერდა ჩემი პატრონი, მაგრამ შენ მოხერხებული ბიჭი იქნები კოკებსში გატყობო,—კონდუქტორს მანეთ ნახევარი უშუშნე ხელუკულმა და... რომ იტყვიან, «ზაიდაღ» გამოჰყეო. ავეკრიფე ჩემი ჩემოდნები და თბილ ქალაქში ამოვეყვი თავი. მივეყვი ხელი, მთელი წელიწად ნახევარი ვიტაკიმასხრე, მაგრამ მაინც ჩემ ჩემოდნებში მასხრობა არ გამოლოყულა. მერე შემოვიდა ვილაც ჩინოვნიკი, დაგვიბრაგუნა ფეხები,—გეყოთ, თქვე ყურუმსალებო, მაგდენი ჯამბაზობაო, წამოგვისეა ცოცხი და ქუჩაზედ გვიძახა. მეტეტბოდი გულ დაწყვეტილი და ზედაც „გეორგოსი“ გაიხსნა. მერ ვბედავდი მისვლას, მაგრამ აქეთ-იქილამ მითხრეს: ბიჭო, მიდი ჩქარა, „გეორგოსის“ პატრონს შენისთანები უნდა, თორემ ჰვიანსა და ნიჭიერ კაცს ისე არ მიიკარებს, როგორც გონჯ პატარძალს წინ დანედული შშობლები ლამაზ ქალს არ მიიკარებნო. მარ ეხლა, თქვენი მონა-მორჩილი „გეორგოსის“ მასხარა და თუ ჩემს ჩემოდნებს ზეცით, ან ქვესკნელით რაიმე უბედურება არ მოველინა, მალე გავიცრუებთ თარხანის სახელს. პატარა მოხერხება ჰქონდეს კაცს, თორემ ისრე არსად გავა ოინაზობა, როგორც ჩვენში. თქვენი შეუბრალებელი მოვეკდე, დილით სალამომდე ხეზედ მიმბან და სულ კოკებსში მცემონ, ჩემი თავი საქაჯავში ჩაადონ და გაქაჯონ, თუ ამ ოხრიდამ ერთი ცხოველი, კაცური აზრი გამოწურონ, მაგრამ ჰხედავთ რა ამბებში ვარ!? ეჰ,

„თილო წუთის სოფელო,
ძაცს აქნეინებ რასაო!..

სწორეთ, რომ მართალია.

იღ. პანკლი.

!!ნახა ბიჭი!!

მეგვარი ძაღლის ყოლა სჯობია, მეგვარი კაცის ყოლას: ამიტომ რომ პირველი სიკვდილამდე გიერთ-

გულეზს, მეორე კი იმისკენ გადავა, ვინც მანეთს მოუმატებს. *)

(ილია ჭავჭავაძე)

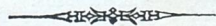
„მაი სოფელო რამიგან ხარ,
რას გვაბრუნებ რა ზნე გპირსა?
შოვლიმც შენგნით მონდობილი,
ნიადაგმცა ჩემებრ სტირსა!“!

(ანდ. ლუღაძე)

ნასიძე გრამატიკოსობს, —
ზოგებაშიელი არ უთმობს;
ჩემ მაგიერი პასუხი
მკრივეს ღმერთმა მიაგოს!

(დაბრეველები ბრუნჯა)

რედაქტორი და გამომცემელი
დავით სოსლანი.



ქართულ ბაზეთის რედაქციაში

(სიზმარი)

სწორედ კი გუნებაზედ იყენენ ხონელი, ალექსანდრიძე, ახმატელოვი, მუნია, ბოკაძე, დეკუელი-შვილი და სხვა «ატატეანი» დიკციონები და ცხენის-რკინის გზის ნაკონდუქტორლები, დღევანდელი ახალი ბეზუთოვის ქუჩის კულის კოლოფნი. იცინოდენ, ხტოდენ და ლაზლანდარობდენ, როდესაც შეშინებული ბიჭი შემოვარდა და კარებიდან შემოსძახა: ბატონი, ბატონი მობრძანდებო! — და ისევე სწრაფად გავარდა. მობრძანდა ეცნენ თავთავიანთ სტოლებს, პაპიროსები გააქრეს, თავებზედ ხელი გადასდეს, ზოგმა კალამს მოავლო ხელი, ზოგმა გაზეთს და კრინტი ჩაწყვიტეს. აი კარებიც გავლო და მიძიმეს ნაბიჯით შემობრძანდა თვით კნიაზიც. ჭეღვანი ერთბაშად ზეზე წაპოკვიდენ, სპარსულად ორივე ხელები გულზედ მიიწყეს და სქელი შუბლები სტოლებს დახეთქეს. ძნიაზი საეარძელში ჩაჯდა, ერთი ამოიჩენემა, გადაავლო თვალი (ამ თვალის გადავლებზედ საბრალო „ლიტრანებმა“ სუნთქვა კი შესწყვიტეს) და

*) ეჭვს გარეშე უნდა იყოს, რომ „კნიაზ ილიას“ აქ ბ. ხონელი უნდა ჰყვანდეს სახეში.
შენიშვნა ასოთ-ამწიკისა.

დაიძახა: ნაკვესთ-უხუცესო, დღეს ნაკვესად რა გვაქვს? წამოხტა ზეზედ ბ. ბოკაძე ქალღმერთ ხელში, წარსდგა თრთოლით მრისხანე ბატონის წინაშე, და ნაძალადევი მხიარულობით მოახსენა: ბატონის ოჯახი ზღვა გახლავთ აუარებელი, ყველაფერი მრავალი გახლავთ ღვთის მოწყალებმა!.. ბატონს სიამის ელვარებამ გადაჰკრა სახეზედ და ღმერთ უთხრა: ვგრე, ჩემო ლაზარე, ვგრე! ღმერთმა მუდამ ბატონის ერთგულებაში გამყოფოს და სამაგიეროდ ნუ მოგიშალოს მისი წყალობა!.. მაინც რა გვაქვს? — დღევანდელმა ფოსტამ, თავს შემოგვევლები, არაფერი მოგვიტანა და მე ჩემად მოვიგონე, უთხრა ნაკვესთ-უხუცესმა დაღრეჯით. — აბა წამიკითხე, უბრძანა ბატონმა. გოკაძემ რამდენიმე ჩახველებით ხმა ამოიწმინდა და წამიკითხა: ერთ სოფელს კაცს ორი ქათამი ჩამოეყვანა მთილისში გასასყიდად, მოდიოდა ერთ ქუჩაზედ და ყვიროდა: ქათმები, ქათმებიო! საიღამ-ღამ გამოვარდა ერთი კინტო და დაუძახა სოფელს: ეი, ჩოჩრების მამაე! — აქ მოიყევა ეგ ჩოჩრები მე ვიყიდო... მაშ ჩემ შვილს გაუმარჯოსო, უპასუხა სიტყვა მოსწრებულმა გლეხმა...

პატარას ხანს სიჩუმე ჩამოვარდა. — მერე ეგ რა ნაკვესია? სთქვა უკმაყოფილოდ ბატონმა, ნაკვესი კი არა — სისულელეა!..

— ღიან მეც ვგრე ვფიქრობდი, ბატონო! დასთანხმდა ნაკვესთ უხუცესი, მერე გამოართვა ბატონმა, რამდენჯერმე გადიკითხა და უთხრა: უკაცრავად, ჩემო ლაზარე, მე უეცრად ვერ მიგხვდი; აქ დიადი და ღრმა სიმახვილეა ჩამარხული!.. ღიან, ბატონო, მეც ვგრე ვფიქრობდი... — შენ, დამაკვირდი და ნარკვეთ უხუცესო! შენ რაღას დამაკვირებ, ანუ რას დაგვირკვევ? — მიუბრუნდა კნიაზი მეორეს. წამოდგა ალექსანდრიძე, წარსდგა მის წინაშე, სალამი მისცა, ატირდა და მოახსენა:

მიწამცა 'მენი და მტერი
სალამსა გიძღვნი მე შტერი!..

— ჰო, აბა სთქვი! — გაუმეორა ბატონმა. — «დამაკვირდის» შესახებ დღეს დიდი ნაკლებულობა გახლავთ, მაგრამ მაინც შევადგინეთ მე და ახმატელოვმა. ზოგი მე მქონდა ბებია ჩემისა... ზოგი მგასაჰქონია გაგონილი აქა-იქა, დაესწერეთ და: რიგინი «დამაკვირი» გამოვიდა... — ძრიელ კარგი, მაგრამ მაკრინე და სალომე კი არ მოაწეროთ. ზოგს ბოასტი მოაწერეთ, ზოგს ჰინე და ამათი სახელით ყველა სისულელეს ფასი დაედება. ხომ იცით ჩვენი ხალხი უმეცარია!.. — მეც ვგრე ვაპრობდი, ბატონო!

ნო.—დაუკრა მდაბლა თავი «დამაკვირდო» უხუცესმა და გაბრუნდა.—შენა, ჩემო ფალანგო, მიუბრუნდა მესამეს, «წყალ წასაღები» რა გაქვს დღეს? წამოვარდა ერთი ქურციკით მალლა მსტომელი იმერელი, თოხარით მივიდა, სამჯერ მის წინ ზედ ქოჩორზედ დაერქო და მხიარულად უთხრა: ბატონო, კირი მოგკამე და მტლედ დაგდე! ოვეზი და ხიზილალა მითხარ, რომ ამ ოხერმა რკინის გზამ სულ სხვან გაზიდა და დაგვიძვირა, თვარა წუმპისა და უწმინდურების მეტი რა არის ობილის ქალაქში. ბუშინ გავექანე დაბახანისკენ, მაგრა გაუწყრა ამ თქვენ მტკვარს ჩემი ხონი და ჩემი ბანძა: რაძლა მოდიდებულა და რაც დაბახანაში სიმყრალე და წლუმზე მეგულეობდა, მთლად თან წოულიკავს!.. მე ასდე ვფიქრავ, რომ აქანეც დავით სოსლანის მტრობა უნდა იყოს; იმას მოუდიდებია მტკვარი და უწმინდურება თან წაუღებებია, მაგრამ არ მოგეცეს მარცხი, ამითი იმან ვერა გააწყოს-რა. ამოვეყიქი დამ თათრის მივიდნს, პელაბრის ძირობას და რიყეზედ არც დამქირდა ჩასვლა, ეს ჩემი ქოთანის ისდე პირამდღე ავაპინილღე «წყალ წასაღებით». აქ მიტრიალდებდა, სტოლის ქვეშიდამ პირ მოკრულს ქოთანს გამოიღებს და უჩვენებს. გენებავთ—მოცხსნი, მარა ამ დაწყველილ ქუჩაზედ სულ სხვა კაცები დგანან, ვაი თუ ამ სუნისთვის ნაობაში მატუციენონ თავი?.. მჯერა, მჯერა, ჩემო ივანიკა, რომ მაგისთანებში შენ კაცი ვერ გაჯობებს, უთხრა ბატონმა, რა საჭიროა აქ პირის მოხსნა!—პირდაპირ სტამბაში გაგზავნე... წყალ წასაღებით უხუცესი გატრიალდებდა და თავის ალაგს დაჯდებდა. ამ დროს იატაკი იხრილდებდა, აიხდებდა, იქილამ გრძელი რქებიანი ტარტაროზი ამოძვრება და ერთს საშინელს, გულის მკვლელ ხარხარს მოჰყვება: ხა, ხა, ხა! ხი, ხი, ხი!—და ცალი ხელით კედელზედ ანიშნებს. ძველანი იქით მიტრიალდებიან და შიშით თითქოს გაქვადებიან. ძედელზედ უხილავი ხელი სწერს: «ჩვენო დიდებულო და ზრდილობიანო პოეტო! ჯერ ხომ ის ხელცახოცი არცკი გაგიტუქყიანებია, რომელიც ხელში გეპირა, როდესაც ვრცელს მოძღვრებას სწერდი ლიტერატურულ ზრდილობიანობაზედ და კაცის პიროვნების შეუხებლობაზედ,—და ხელცახოცზედ უწინ „ბურჯისტანი“ გაატუქყიანე?.. მოლა-ბაშირი სწერდა თავის ოთხრანელ მეგობარს ჰამზას: «საინტერესოა აქაური ლიტერატურული ბრძოლის ნახვა; ბერიკა-გმირები გაცხარებული ილანძღებიან,

ძველი ლიტერატორები კი დინჯად კათედრიდამ ქადაგობენ მოძღვრებას ლიტერატურულ ზრდილობიანობაზედ!.. ნეტავი ის ფილიდი მოლა ეხლა რალს მისწერს თავის ჰამზას!.. ზამბობდი—არავის სჯეროდა, რომ «ივერიაში» ივერიელი არავინ ურევია მეთქი და, აჰა, ნახეთ ეხლა და დასტკბითა!.. უხილავი ხელი კედლიდამ განქრა. ტარტაროზმა ერთი კიდევ საზარლად გადაიხარხარა და ქვესკნელში ჩაიღუბა.

დავით სოსლანი.

ბამოცანები

(ზემო იმერეთში შეკრებილი სოსიკოსკან)

1

აღაგურდა მოფრინაკდა
სლამოსა ბინდისასა;
ეგარკუქსა მოიქნედა
ტამოკუქსა—შინდისასა.

2

დმერთმა ბძნა და კანცა სოქვა:
დეკს შეკადგათ უნატერი—
ანცა უნდა თივა-ქერი,
ანცა ღაგამ-უჩატერი.

3

ან მიცანა-ცანა-ცანა,
თსა მიდის თიცან-თიცანა.
—სად მისკალ, შე მოკაგულა?
—შე მივალ გამართულთანა.

4

ერთი რამ სულაიერია,
უმიწით გაიხდებისა;
მოხსნა, მოთესვა, მონერგვა—
ანც ერთი მოუნდებისა.

რედაქტორი და გამომცემელი გ. აბაშიძე.